

PRONAĐENA ATLANTIDA

KLAJV KASLER

Prevela
Vesna Uskoković

Laguna

Naslov originala:

Clive Cussler
ATLANTIS FOUND

Copyright © 1999 by Clive Cussler

By arrangement with Peter Lampack Agency, Inc.
551 Fifth Avenue, Suite 1613
New York, NY 10176-0187 USA.

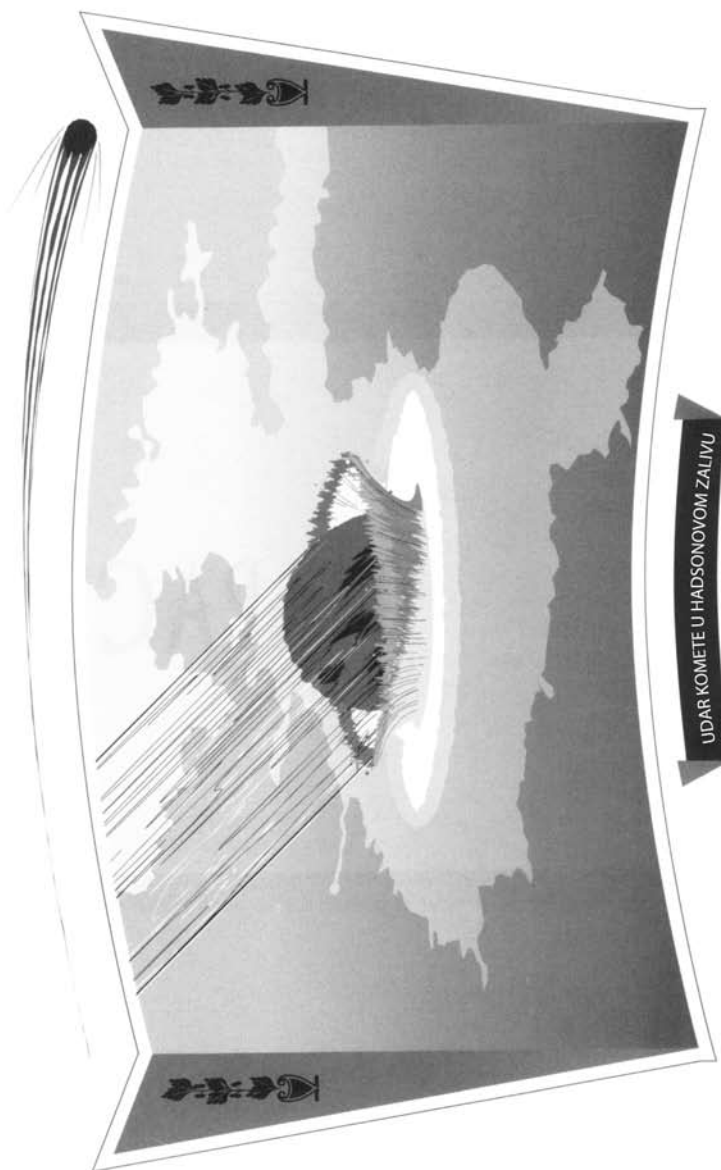
Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

IZRAZI ZAHVALNOSTI

Veliku zahvalnost dugujem penzionisanom majoru Džou Andžejevskom za njegove velikodušne i vredne savete o specijalnim jedinicama.

Takođe zahvaljujem vodećim stručnjacima za nanotehnologiju Eriku Dreksleru i Kristini Piterson za njihova upućivanja, kao i Džonu Stivensu koji me je vodio kroz lavirint rudnika u Pandori. Isto tako pukovniku Hauardu A. Bihneru, Donaldu Siru, Grejemu Hankoku, Čarlsu Hapgudu i Platonu, čije su mi knjige i reči bile od neprocenjive vrednosti, kao i Polu Molaru za pozajmicu njegovog neverovatnog *skajkara*.

UDAR

7120. GODINA PRE HRISTA,
NA MESTU DANAŠNJEG HADSONOVOG ZALIVA U KANADI

Uljez je došao spolja. Magličasto nebesko telo, staro poput svemira, rođeno je u ogromnom oblaku leda, stena, prašine i gasa u vreme formiranja spoljašnjih planeta Sunčevog sistema, pre 4,6 milijardi godina. Ubrzo nakon što su se njegovi raštrkani komadići zamrzli u čvrstu masu prečnika dva kilometra, počelo je tiho da plovi kroz prazninu oko dalekog Sunca, pa prema najbližim zvezdama, na orbitalnom putovanju koje će trajati mnogo hiljada godina.

Jezgro komete, njen nukleus, bilo je smesa zaleđene vode, ugljen-monoksida, metana i nazubljenih blokova metalnog stenja. Kometa bi se mogla precizno opisati kao prljava snežna grudva bačena božjom rukom kroz svemir. Ali dok je prolazila pored Sunca, na povratnom putu izvan granica Sunčevog sistema, Sunčevo zračenje delovalo je na nju i započela je metamorfoza. Ružno pače postalo je lepota.

Apsorpcijom toplote i Sunčevog ultraljubičastog zračenja formirao se dugačak trag koji je polako narastao u ogroman svetleći plavi rep, zakrivljen i razvučen na sto osamdeset miliona kilometara iza jezgra. Kraći, beli rep od prašine, širi od dva miliona kilometara, takođe se materijalizovao i izdigao iznad dužeg repa poput ribljeg peraja.

Svaki put kad bi kometa prošla pored Sunca, izgubila bi deo leda i jezgro joj se smanjivalo. Tokom sledećih dvesta miliona godina izgubila bi sav led i raspršila se u oblak prašine, postajući mnoštvo sićušnih meteora. Međutim, ova kometa nikada neće izaći iz Sunčevog sistema, niti će proći pored Sunca. Nije joj bila data spora, hladna smrt u crnilu svemira. Njen život bio je uništen za nekoliko kratkih minuta. U svojoj poslednjoj orbiti, kometa je prošla na milion i osamsto hiljada kilometara od Jupitera i njegova ju je gravitaciona sila usmerila na

putanju sudara s trećom planetom od Sunca, koju će njeni stanovnici zvati Zemlja.

Uronila je u Zemljinu atmosferu brzinom od dvesta četrdeset hiljada kilometara na sat, pod uglom od četrdeset pet stepeni. Sila gravitacije sve više ju je ubrzavala, stvarajući blistavi svetleći luk, dok se njeno telo, širine dvadeset kilometara, mase četiri milijarde tona, zbog velike brzine počelo lomiti na komade. Sedam sekundi kasnije, izobličena kometa postala je zaslepljujuća vatrena kugla i sa stravičnim dejstvom udarila je o Zemlju. Neposredan rezultat oslobađanja kinetičke energije prilikom udara bila je ogromna rupa dva puta veća od Havaja, iz koje je isparila velika količina vode i soli.

Čitava Zemlja zadrhtala je od seizmičkog potresa jačine dvanaest stepeni Rihterove skale. Milioni tona vode, taloga i zemlje suknuli su uvis, izbačeni u atmosferu i stratosferu iznad mesta sudara, zajedno s mlazom smrvljenih usijanih stena izbačenim u suborbitalnu putanju, pre nego što su se u vidu usijanih meteora vratili na Zemlju.

Vatrene oluje uništile su šume širom sveta. Vulkani uspavani hiljadama godina proradili su šireći okeane istopljene lave preko miliona kvadratnih kilometara i prekrivajući zemlju slojem debelim više od trista metara. Toliko dima i prašine izbačeno je u atmosferu i razneseno strašnim vetrovima u sve krajeve Zemlje, da je sunčeva svetlost nestala na gotovo godinu dana, a temperatura je pala ispod nule, zavivši planetu u tamu. Klimatske promene u svim krajevima sveta bile su neverovatno brze. Temperature na prostranim ledenim poljima i severnim glečerima rasle su dok nisu dostigle vrednosti između trideset i trideset pet stepeni Celzijusa, prouzrokujući brzo topljenje. Životinje naviknute na tropsku i umerenu klimu preko noći su izumrle. Mnoge od njih, poput mamuta, zaledile su se u trenu, s nesvarenim biljem u želucu. Drveće se smrzavalo zajedno s lišćem i plodovima. Ribe izbačene udarom u atmosferu danima su padale s crnog neba.

Gigantski talasi visoki deset do dvadeset kilometara udarali su o kontinente, strahovitom silom razarajući obalu. Voda je prekrila niske priobalne ravnice, prodirući stotinama kilometara u kopno, uništavajući sve na svom putu. Beskrajna količina krhotina i taloga s dna okeana raširila se kopnom. Veliki talas zaustavio se tek u podnožju planina i polako počeo da se povlači, ali ne pre nego što je izmenio tokove reka, ispunjavajući nizije novim morima i pretvarajući velika jezera u pustinje.

Lančana reakcija činila se beskrajnom.

Uz duboku tutnjavu koja je prerasla u trajnu grmljavinu, planine su počele da se njišu poput palmi na lakom povetarcu, dok su lavine klizile niz njihove padine. Pustinje i travnate ravnice zalelujale su se kada su se okeani povukli i ponovo udarili o kopno. Jačina udara prouzrokovala je iznenadno i ogromno pomeranje tanke Zemljine kore. Spoljašnja ljuska, debela nešto manje od osamdeset kilometara, i omotač iznad usijanog tečnog jezgra zadrhtali su i pokrenuli se, pomerajući slojeve poput kore grejpfruta, hirurški uklonjene pa vraćene kako bi kora mogla da se pomera oko unutrašnjosti ploda. Kao vođena nevidljivom rukom, potom se pokrenula čitava kora.

Čitavi kontinenti pomerili su se na nove položaje. Neka brdašca su postala planine. Ostrva u Tihom okeanu su nestala, a druga se prvi put pojavila. Antarktik, ranije zapadno od Čilea, kliznuo je četiri hiljade kilometara na jug, gde je brzo zatrpan slojevima leda. Ogroman ledeni pojas koji je nekada plutao Indijskim okeanom zapadno od Australije, našao se u umerenoj zoni i brzo počeo da se topi. Isto se dogodilo s nekadašnjim Severnim polom koji se proširio preko severne Kanade. Novi pol uskoro je počeo da proizvodi debelu ledenu masu usred nekada otvorenog okeana.

Razaranje je bilo neumoljivo. Činilo se da se propast nikada neće zaustaviti. Pokretanje tanke Zemljine kore izazivalo je kataklizmu za kataklizmom. Naglo topljenje nekadašnjih ledenih masa zajedno s glečerima koji su prekrivali kontinente prouzrokovalo je podizanje mora za sto dvadeset metara, potapajući već uništenu Zemlju preplavljenu talasima plime od udara komete. U samo jednom danu, Britanija, povezana suvom ravnicom s ostatkom evropskog kontinenta, postala je ostrvo, dok je pustinja, danas poznata kao Persijski zaliv, naglo potopljena. Reka Nil koja je tekla ogromnom plodnom dolinom i uticala u veliki zapadni okean, iznenada je počela da se uliva u novonastalo Sredozemno more.

Poslednje veliko ledeno doba završilo se u geološkom treptaju oka.

Dramatične promene u okeanima i njihovom kruženju oko sveta prouzrokovala su i pomeranje polova, drastično poremetivši rotacijsku ravnotežu Zemlje. Zemljina osa privremeno je pomerena za dva stepena, a Severni i Južni pol pomakli su se na nove položaje, menjajući centrifugalnu akceleraciju oko spoljašnje površine kugle. Zbog svog tečnog stanja, mora su se prilagodila pre nego što se Zemlja tri puta okrenula oko sebe. Ali kopna nisu mogla da reaguju tako brzo. Potresi su trajali mesecima.

Divlje oluje i surovi vetrovi tutnjali su Zemljom sledećih osamnaest godina, uništavajući sve što bi im se našlo na putu, dok se polovi nisu ustalili na novoj rotacijskoj osi. Vremenom se nivo mora stabilizovao, dozvoljavajući formiranje novih obalnih linija, a oštri klimatski uslovi postajali su sve blaži. Promene su se ustalile. Interval između dana i noći promenio se kada se broj dana u godini smanjio za dva. Zemljino magnetno polje takođe se pomerilo dvesta kilometara na severozapad.

Stotine, možda hiljade raznih vrsta životinja i riba u trenutku su izumrle. U obe Amerike nestali su jednogrba kamila, mamut, konj ledenog doba i divovski lenjivac. Nestali su i sabljasti tigar, ogromne ptice s rasponom krila od sedam i po metara i mnoge druge životinje teže od četrdeset kilograma, uglavnom zbog gušenja dimom i vulkanskim gasovima.

Ni vegetacija nije izbegla apokalipsu. Biljke koje se nisu odmah pretvorile u pepeo uginule su od nedostatka sunčeve svetlosti, kao i alge u morima. Na kraju, više od osamdeset pet posto života na Zemlji nestalo je u poplavama, požarima, olujama, lavinama, otrovnoj atmosferi i, konačno, uginulo je od gladi.

Ljudska društva, od kojih su neka bila prilično uznapredovala, i bezbroj kultura na pragu naprednog zlatnog doba uništeni su u jednom strašnom danu i noći. Sva dostignuća mladih civilizacija su nestala, a nekoliko jasnih ostataka zadržalo je samo mutno sećanje na prošlost. Spušten je mrtvački pokrov na najveće neprekinuto napredovanje čovečanstva, na deset hiljada godina dugo putovanje od jednostavnog kromanjonskog pračoveka do kraljeva, arhitekata, zidara, umetnika i ratnika. Njihova dela i posmrtni ostaci zakopani su duboko ispod novih mora, ostavljajući retke materijalne uzorke i krhotine drevnih naprednih kultura. Čitavi narodi i gradovi nestali su bez traga za samo nekoliko sati. Kataklizma takve jačine gotovo da i nije ostavila dokaze o prethodnim civilizacijama.

Od zapanjujuće malog broja ljudi koji su preživeli, gotovo svi su živeli na većim visinama u planinama i mogli su se sakriti po pećinama. Za razliku od naprednijih ljudi bronzanog doba, koji su se okupljali i gradili u niskim ravninama pored reka i obala, stanovnici planina bili su nomadi kamenog doba. Bilo je to kao da je krem čovečanstva – svaki Leonardo da Vinči, Pikaso i Ajnštajn toga doba – nestao, najednom prepuštajući svet primitivnim nomadskim lovcima. Bio je to fenomen sličan propasti slave Grčke i Rima, posle koje su usledili vekovi neznanja i stvaralačkog mrtvila. Neolitsko mračno

doba pokrilo je grob civilizacija visoke kulture koje su nekada postojale na svetu: mračno doba koje će potrajati dve hiljade godina. Polako, vrlo polako, čovečanstvo je naposljetku izašlo iz mraka i počelo da gradi, stvarajući gradove i civilizacije u Mesopotamiji i Egiptu.

Žalosno malo darovitih graditelja i stvaralačkih mislilaca izgubljenih kultura preživelo je na visinama. Shvativši da je njihova civilizacija zauvek uništena i da se nikada više neće uzdići, počeli su vekovima dug zadatak podizanja zagonetnih megalita i dolmena od ogromnog uspravnog kamenja širom Evrope, Azije, tihookeanskih ostrva i Srednje i Južne Amerike. Dugo nakon što se sećanje na njihovu sjajnu ostavštinu zamaglilo i postalo samo mit, njihovi spomenici strahovitom razaranju i pogibelji još su predstavljali upozorenje narednim generacijama na novu kataklizmu. Ali posle nekoliko milenijuma, njihovi potomci polako su zaboravili stare običaje i stopili se s nomadskim plemenima, prestajući da postoje kao rasa naprednih ljudi.

Stotinama godina posle sudara, ljudi su se bojali da siđu s planina i nastane se u nizijama i na obali. Tehnički nadmoćniji pomorski narodi živeli su samo u njihovom nejasnom sećanju. Izgradnja brodova i tehnike plovidbe zaboravljene su i nove generacije, koje su svoje uspešnije pretke smatrale bogovima, morale su ponovo da ih izmisle.

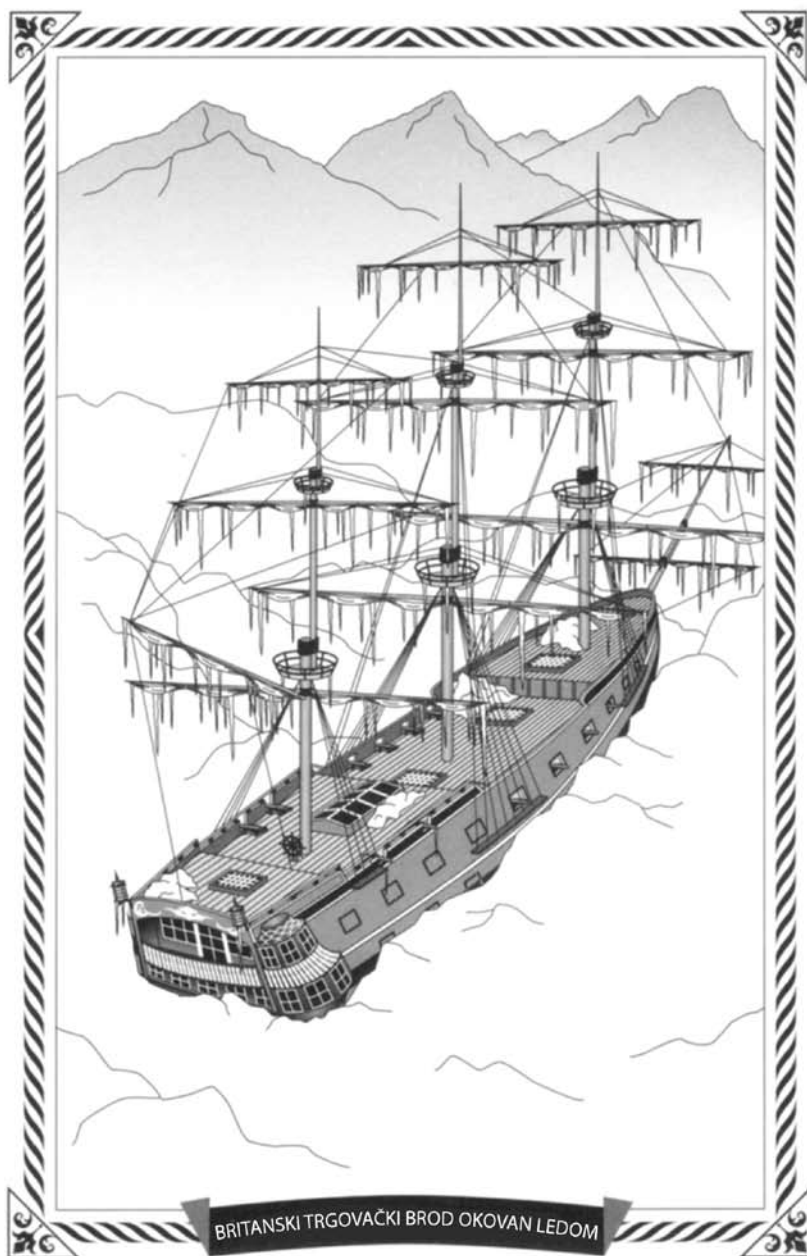
Svu tu smrt i uništenje izazvao je komad prljavog leda veličine malog farmerskog gradića u Ajovi. Kometa je počinila pakleno razaranje, nemilosrdno, okrutno. Zemlja nije s takvom žestinom opustošena još od udara meteora šezdeset pet miliona godina ranije, u katastrofi koja je uništila dinosauruse.

Hiljadama godina posle sudara, komete su povezivane s katastrofama i smatrane predznacima tragedija. Krivili su ih za ratove i bolesti, za smrt i razaranje. Tek u novijoj istoriji komete su počeli da smatraju prirodnim čudima, poput duge ili oblaka obasjanih zalazećim suncem.

Biblijski potop i niz drugih legendi o katastrofama povezani su s tom tragedijom. Drevne srednoameričke civilizacije Olmeka, Maja i Asteka imaju mnoge tradicije vezane za drevnu kataklizmu. Indijanska plemena širom Sjedinjenih Država pripovedaju priče o vodama koje su potopile njihovu zemlju. Kinezi, Polinežani i Afrikanci govore o kataklizmi koja je desetkovala njihove pretke.

Ali legenda koja je nastala i cvetala vekovima, koja je izazvala najviše misterija i intriga, jeste legenda o izgubljenom kontinentu i civilizaciji Atlantide.

BROD DUHOVA

30. SEPTEMBAR 1858,
STEFANSONOV ZALIV, ANTARKTIK

Roksana Mender je znala da će umreti ako prestane da hoda. Bila je na ivici potpune iscrpljenosti i kretala se samo snagom volje. Temperatura je bila daleko ispod nule, ali njenu kožu je zapravo grizla hladnoća ledenog vetra. Smrtonosna pospanost koja ju je polako preplavljivala crpla je njenu volju za životom. Kretala se napred, nogu pred nogu, posrćući kada bi izgubila ravnotežu zbog iznenadnog lomljenja leda. Disanje joj je bilo ubrzano isprekidano dahtanje alpiniste koji se bez maske za kiseonik penje na vrh Himalaja.

Obnevidela je dok su joj ledene pahuljice igrale pred licem zaštićenim debelim vunenim šalom, uguananim u krznom obrubljenu parku, eskimsku odeću. Iako bi tek svakih nekoliko minuta provirila između nabora šala, oči su je bolele, crvene od navale sitnih ledenih čestica. Roksana je osutila uznemirenost kada je podigla pogled i ugledala plavo nebo i blistavo sunce iznad oluje. Zasljepljujuće ledene oluje pod čistim nebom nisu bile neobična pojava na Antarktiku.

Iznenadujuće, jer sneg retko pada u oblasti Južnog pola. Tamo je tako neverovatno hladno da atmosfera ne može da sadrži vodenu paru i padavine su minimalne. Za godinu dana na kontinent ne padne više od dvanaest centimetara snega. Jedan deo snega na tlu zapravo je star nekoliko hiljada godina. Zubato sunce koso pada na beli led i njegova toplota vraća se nazad u svemir, pogodujući tako niskim temperaturama.

Roksana je imala sreće. Hladnoća nije prodrla kroz njenu odeću. Umesto evropske, nosila je odeću koju je njen muž kupio od Eskima za vreme kitolovačke ekspedicije na Arktik. Njena unutrašnja odeća sastojala se od tunike, kratkih pantalona do kolena i čizama nalik na čarape s mekim krznom na stopalima. Odvojena spoljašnja odeća

štitila ju je od izuzetne hladnoće. Parka je bila komotna kako bi telesna toplota mogla da kruži i ispušta se bez znojenja. Bila je načinjena od vučjeg krzna, dok su pantalone bile od karibua. Visoke čizme nosile su se preko čarapa, s krznom iznutra.

Najveću fizičku opasnost predstavljalo je lomljenje članka ili noge na neravnoj površini; da to nekako i preživi, ugrozile bi je promrzline. Telo joj je bilo zaštićeno, ali brinulo ju je lice. Na najmanji znak utrnulosti obraza ili nosa snažno bi protrljala kožu kako bi pokrenula cirkulaciju. Već je videla kako šestorica iz posade njenog muža dobijaju promrzline, dvojica od njih izgubila su nožne prste, a jedan uši.

Srećom, ledeni vetar počeo je da jenjava pa je njeno kretanje postalo lakše. U ušima joj je slabilo zavijanje vetra i mogla je da čuje cviljenje ledenih kristala pod svojim nogama.

Stigla je do brega visokog četiri i po metra, nastalog stalnim kretanjem morskog leda i potiskivanjem blokova naviše. Većina takvih bregova bila je neravna, ali ovaj je vetar izglačao. Spustivši se na ruke i kolena, krenula je da se penje, proklizavajući unazad pola metra na svaka dva metra koja bi prešla.

Napor joj je uzeo i ono malo preostale snage. Ne znajući kako, ne sećajući se borbe koju je vodila, uspela se na ivicu brega polumrta od iscrpljenosti. Srce joj je lupalo, s naporom je dahtala. Nije znala koliko je ležala, ali bila je zahvalna što oči može da odmori od ledenog vetra. Posle nekoliko minuta, kada joj se srce smirilo a dah postao ravnomeran, Roksana počeo sebi da prebacuje što je upala u nevolju koju je sama tako glupo izazvala. Vreme nije imalo značenja. Bez sata, nije imala pojma koliko je prošlo otkako je otišla sa *Paloverdea*, kitolovca svog muža.

Pre gotovo šest meseci brod je okovao led i počela je svakodnevno da šeta kako bi pobedila dosadu, ostajući u blizini broda i njegove posade koja je pazila na nju. Tog jutra kada je napustila brod nebo je bilo kristalno jasno, ali uskoro se zamračilo i ledena oluja spustila se na led. Za nekoliko minuta brod je nestao i Roksana se našla izgubljena na ledu.

Po tradiciji, većina kitolovaca nikada nije imala žene na brodu. Ali mnoge žene odbijale su da sede kod kuće tri ili četiri godine bez svojih muževa. Roksana Mender nije želela da sama provede hiljade sati. Bila je to čvrsta žena, iako omanja, visoka jedva metar i po i teška manje od pedeset kilograma. Govorili su da je lepa, svetlosmeđih očiju i srdačnog osmeha, retko se žalila na teškoće i dosadu i nikada nije patila od morske bolesti. U svojoj maloj kabini već je rodila dečaci

ka koga su nazvali Samjuel. Iako to još nije rekla mužu, već oko dva meseca nosila je drugo dete. Posada broda ju je prihvatila, nekolicinu je naučila da čita, pisala je pisma njihovim ženama i porodicama i lečila ozleđene i bolesne.

Paloverde je bio brod iz flote kitolovaca koji su isplovili iz San Franciska na zapadnoj obali. Bio je to čvrst brod, posebno konstruisan za polarne operacije tokom sezone lova, dugačak četrdeset metara, s pramcem od devet i gazom od pet metara, mase oko trista trideset tona. Njegove dimenzije omogućavale su mu da ponese veliki tovar kitovog ulja i osigura smeštaj za brojne oficire i mornare na putovanjima koja su mogla potrajati i po tri godine. Jarboli i katarke bili su mu načinjeni od drveta iz planina Sijera Nevade. Kada su stavljeni na svoja mesta, pričvršćeni su drvenim klinovima, obično pravljenim od hrastovine.

Imao je tri jarbola i linije su mu bile jasne i elegantne. Lepo ukrašene kabine bile su obložene vašingtonskom smrekom. Kapetanova kabina posebno je dobro uređena zbog insistiranja njegove žene da pođe s njim na dug put. Statua na pramcu bila je fino izrezbarena u drvetu paloverdea s jugozapada. Ime broda širilo se na krmi izrezbarenim pozlaćenim slovima. Na krmi je bio i izrezbareni kalifornijski kondor raširenih krila.

Umesto da otplovi na sever kroz Beringovo more prema Arktiku i poznatim kitolovačkim vodama, Roksanin muž kapetan Bradford Mender odveo je *Paloverde* na jug prema Antarktiku. Verovao je da bi tamo mogao da pronade netaknuta lovišta, jer to je područje bilo zanemareno i retko su ga posećivali kitolovci iz Nove Engleske.

Uskoro po dolasku u antarktički krug, posada je ulovila šest kitova dok je brod plovio otvorenim vodama između obala, često se probijajući kroz ledene bregove. Zatim, poslednje nedelje marta, u antarktičku jesen, na moru se neverovatnom brzinom formirao led, dok nije bio debeo gotovo dvanaest metara. *Paloverde* je još mogao da pobegne na otvoreno more, ali iznenada se podigla oluja koja ga je vratila nazad prema obali. Bez otvorenog puta za bekstvo, posada *Paloverdea* mogla je samo da stoji i gleda kako prema njoj jure komadi leda veći od samog broda, zatvarajući oko njih ledenu zamku.

Led se brzo stisnuo oko kitolovca i gurnuo ga prema kopnu takvom snagom kao da je uhvaćen ogromnom šakom. Čista voda blizu kopna brzo se ispunjavala pločama leda. Mender i njegova posada očajnički

su radili i konačno uspeali da *Paloverde* približe na manje od četiri kilometra od obale. Ali za nekoliko sati brod je bio čvrsto zaglavljen u ledu koji je nastavio da se širi, i uskoro su sve vodene površine bile zastrte belim pokrivačem. Antarktička zima ih je zarobila i dani su se skratili. Nije bilo izgleda za bekstvo, a do blažeg vremena s višim temperaturama bilo je još dobrih sedam meseci.

Osušili su jedra, zamotali ih i sklonili, kako bi ih ponovo podigli u proleće, ako providenje dozvoli toplije vreme i pusti brod. Sada, u očekivanju dugotrajnog zatočeništva, pažljivo su raspoređivali hranu za duge zimske mesece. Mogli su samo da se nadaju da će brodske zalihe izdržati do prolećnog topljenja leda. Ali pecanje kroz rupe u ledu prošlo je bolje nego što su se nadali i uskoro su u ostavama imali lep izbor smrznute antarktičke ribe. A tu su bili i smešni pingvini na obali. Izgledalo je da ih ima na milione. Jedini problem predstavljalo je to što im je meso bilo izuzetno neukusno, ma kako ga brodski kuvar pripremio.

Najveće pretnje posadi kitolovca bile su strašna hladnoća i iznenadno kretanje ledenih ploča. Opasnost od smrzavanja bila je znatno smanjena loženjem ulja dobijenog od kitova ulovljenih pre nego što ih je okovao led. Preostalo im je više od stotinu bačvi, što je bilo dovoljno za veći deo antarktičke zime.

Do tada, led je bio relativno miran. Ali Mender je znao da je samo pitanje vremena kad će se led nakriviti i pomeriti. Tada bi *Paloverde* mogao biti zdrobljen na komadiće, rebara zgnječenih kao da su od papira, pod ogromnim pokretnim ledenim bregovima. Nije mu se dopadala pomisao na ženu i dete koji pokušavaju da prežive na kopnu dok se na leto ne pojavi drugi brod. A šanse da se to dogodi bile su bar hiljadu prema jedan.

Bila je tu i smrtonosna pretnja bolesti. Sedmorica ljudi pokazivala su znake skorbuta. Jedina dobra strana bilo je to što su pacovi i druga gamad odavno podlegli hladnoći. Duge antarktičke noći, izolacija i ledeni vetrovi stvarali su tamu apatije. Mender se borio protiv dosade upošljavajući svoje ljude sitnim beskrajnim poslovima kako bi im umovi i tela ostali aktivni.

Sedeo je za stolom u svojoj kabini i po stoti put proračunavao izgled za preživljavanje. Ali kako god okretao postojeće opcije i mogućnosti, zaključak je uvek ostajao isti. Šanse da u proleće isplove netaknuti zaista su bile male.

* * *

Ledena oluja prestala je naglo kako je i počela i sunce se vratilo. Gledajući kroz stisnute oči ledeno bleštavilo, Roksana je zapazila svoju senku. Bilo je ugodno videti je u beskrajnoj praznini oko sebe. Ali tada joj srce poskoči jer je na obzorju, na tri kilometra udaljenosti, primetila *Paloverde*. Crni trup bio je gotovo sakriven ledom, ali mogla je da vidi ogromnu američku zastavu na zamirućem vetru. Shvatila je da ju je verovatno okačio njen zabrinuti muž. Nije mogla da veruje da je odlutala tako daleko. U svom otupelom umu mislila je da na razumnoj udaljenosti luta oko broda.

Ledena ravnica nije bila pusta. Roksana ugleda sitne tačkice kako se kreću površinom i shvati da su to njen muž i posada koji je traže. Htela je da ustane i mahne, kada najednom ugleda nešto potpuno neočekivano – jarbole nekog broda između dva ogromna ledena bregra, zajedno smrznuta i prikovana uz obalu.

Tri jarbola i pramac sa opremom i savijenim jedrima delovali su netaknuto. Kada se vetar pretvorio u lagani lahor, odmotala je s lica šal i videla da je veći deo trupa okovan ledom. Roksanin otac bio je pomorski kapetan i komandovao je kliperima koji su zbog čaja putovali u Kinu; kao devojka videla je na hiljade brodova svih oblika i jedara kako odlaze iz Bostona i pristižu u luku. Ali ovakav brod videla je samo na slici koja je visila u kući njenog dede.

Sablasi brod bio je star, vrlo star, s ogromnom okruglom krmom punom prozora, nadvijenom iznad vode. Bio je dugačak, uzan i dubok. Dužinu mu je Roksana procenila na četrdesetak metara, s pramcem od bar deset metara. Kao brod koji je videla na slici, i ovaj je bio osamstotonski britanski *indijamen* s kraja osamnaestog veka.

Okrenula se i mahнула šalom da privuče pažnju muža i posade. Neko je krajičkom oka zapazio pokret na ledu i uzbunio ostale. Brzo su se ustrčali preko neravnog leda, s kapetanom Menderom na čelu. Posle dvadeset minuta posada *Paloverdea* je stigla, veselo kličući što su je pronašli živu.

Mender je obično bio tih, miran čovek, ali sada je dao oduška osećanjima zagrlivši Roksanu, dok su mu se suze mrznule na obrazima. Ljubio ju je dugo i s ljubavlju. „O, Bože!“, promrmljao je. „Mislio sam da si mrtva. Pravo je čudo što si preživela.“

Lovac na kitove s dvadesetosmogodišnjim iskustvom, Bradford Mender je na svom desetom putovanju imao trideset šest godina kada mu je brod zarobljen u antarktičkom ledu. Čvrst, snalažljiv čovek iz Nove Engleske, visok metar i osamdeset i težak gotovo sto kilograma. Prodorno plavih očiju, crne kose; lica prekrivenog bradom. Čvrst, ali

čestit, s oficirima ili posadom nikada nije imao problema koje ne bi mogao pošteno i pravovremeno da reši. Bio je izvrstan lovac na kitive i navigator, ali i sposoban poslovan čovek, vlasnik broda kojim je komandovao.

„Da nisi insistirao da nosim eskimsku odeću, smrzla bih se pre nekoliko sati.“

Pustio ju je i okrenuo se članovima posade koji su ih okružili kličući što je kapetanova žena živa. „Odvedimo gospođu Mender nazad na brod i dajmo joj malo vruće supe.“

„Ne još, ne“, rekla je uhvativši ga za ruku. „Otkrila sam drugi brod.“

Svi su se okrenuli, gledajući u smeru njene ispružene ruke.

„Engleski. Prepoznala sam mu oblik sa slike u salonu mog dede u Bostonu. Izgleda kao olupina.“

Mender je zurio u prikazu, sablasno belu u svom ledenom grobu. „Mislim da si u pravu. Izgleda kao stari trgovački brod iz sedamdesetih godina osamnaestog veka.“

„Predlažem da ga istražimo, kapetane“, reče prvi oficir *Paloverdea* Nejtan Bigelou. „Možda ima namirnica koje nam mogu koristiti do proleća.“

„Sigurno su stare bar osamdeset godina“, s naporom reče Mender.

„Ali sačuvale su se zbog hladnoće“, podseti ga Roksana.

Nežno ju je pogledao. „Bilo ti je teško, draga suprugo. Jedan od ljudi otpatiće te nazad na *Paloverde*.“

„Ne, mužu moj“, odlučno reče Roksana, dok ju je umor napuštao. „Nameravam da saznam šta se tamo može videti.“

Pre nego što je kapetan mogao da se usprotivi, spustila se niz padinu brega i krenula prema napuštenom brodu. Mender je pogledao svoju posadu i slegnuo ramenima.

„Ne dao Bog raspravljati se s radoznom ženom.“

„Brod duhova“, promrmlja Bigelou. „Šteta što je zauvek okovan ledom, mogli bismo ga dovesti kući i tražiti nagradu za spasavanje.“

„Prestar je da bi mnogo vredeo“, rekao je Mender.

„Zašto stojite tu na hladnoći i brbljate?“, upita Roksana pozivajući ljude. „Požurimo pre nego što naiđe sledeća oluja.“

Krećući se po ledu što su brže mogli da bi stigli do napuštenog broda, otkrili su da se led nagomilao na trupu, olakšavajući im da se popnu preko ograde. Roksana, njen muž i posada našli su se na zadnjoj palubi pokrivenoj tankim slojem leda.

Mender je osmatrao pustoš zbunjeno vrteći glavom. „Neverovatno da trup nije zdrobljen.“

„Nikada nisam mislio da ću stajati na palubi engleskog indijamena“, promrmlja jedan član posade sa strahom u očima, „sagrađenog pre nego što je rođen moj deda.“

„To je prilično velik brod“, polagano reče Mender. „Oko devet stotina tona, pretpostavljam. Četrdeset pet metara, pramac od dvanaest metara.“

Sagrađen u brodogradilištu na Temzi, teretni konj britanske trgovačke flote iz osamnaestog veka, indijamen je bio mešavina više brodova. Bio je sagrađen pretežno kao nosač tereta, ali u tim danima pirata i ratnih brodova engleskih neprijatelja morali su da ga naoružaju s dvadeset osam topova od četrdesetak kilograma. Osim za transport robe, bio je prilagođen i za prevoz putnika u kabinama. Sve je na palubi stajalo, okovano ledom, kao da čeka fantomsku posadu. Topovi su bili na svojim otvorima, čamci za spasavanje na rezervnim gredama, sva vrata na mestu. Bilo je nešto čudno i jezivo u starom brodu, neobična tama koja kao da nije pripadala zemlji, već drugom svetu. Bezumni strah obuzeo je članove posade, strah da će ih dočekati neko jezivo biće. Mornari su praznovorni i nije bilo nikoga, osim Roksane, ko ispod gotovo dečjeg oduševljenja nije osetio duboki strah.

„Čudno“, reče Bigelou. „Kao da je posada napustila brod pre nego što ga je zarobio led.“

„Sumnjam u to“, mrko reče Mender. „Čamci su još na mestima.“

„Sam Bog zna šta ćemo naći dole.“

„Idemo da vidimo“, uzbuđeno reče Roksana.

„Ne ti, draga. Mislim da je bolje da ostaneš ovde.“

Ona ponosno pogleda muža i polako zavrte glavom. „Neću da ostanem sama sa svim ovim duhovima koji slobodno šetaju.“

„Ako ima duhova“, reče Bigelou, „odavno su se smrzli.“

Mender je izdao naređenje ljudima. „Podelićemo se u dve grupe. Gospodine Bigelou, uzmite tri čoveka i pregledajte prostorije za posadu i teret. Mi ostali idemo da pretražimo putničke i oficirske prostorije.“

Bigelou klimnu: „Da, kapetane.“

Sneg i led napravili su malu planinu oko vrata koja su vodila u kabine na krmi, pa je Mender poveo Roksanu i svoje ljude na palubu, gde su napregli mišiće i podigli smrznuti poklopac ulaza u hodnik. Pomerivši ga u stranu, oprezno su se spustili niz stepenice. Roksana je bila tačno iza Mendera, držeći se za pojas njegovog teškog kaputa. Njeno inače blede lice porumenelo je od uzbuđenja i neizvesnosti. Nije mogla znati da će kročiti u ledenu noćnu moru.

Pred vratima kapetanove kabine našli su ogromnog nemačkog ovčara sklupčanog na komadiću tkanine. Roksani se činilo da spava. Ali Mender ga gurnu vrhom čizme; lagani udarac uverio ih je da je pas smrznut.

„Doslovno tvrd kao kamen“, reče Mender.

„Jadnik“, tužno promrmlja Roksana.

Mender klimnu prema zatvorenim vratima na drugom kraju hodnika. „Kapetanova kabina. Bojim se i da pomislim šta ćemo tamo naći.“

„Možda ništa“, nervozno reče jedan mornar. „Svi su verovatno pobešli s broda na sever.“

Roksana zavrte glavom. „Ne mogu da zamislim da bi tako lepu životinju iko ostavio da sama skonča na palubi.“

Ljudi su na silu otvorili vrata kapetanove kabine i ušli, ugledavši strašan prizor. Žena odevena u haljinu iz kasnog osamnaestog veka sedela je na stolici, a tamne oči bile su joj otvorene, s velikom tugom gledajući sićušnu priliku deteta u kolevcu. Smrzla se u tuzi što će izgubiti svoju kćerčicu. U krilu joj je bila Biblija, otvorena na stranici s psalmima.

Tragičan prizor skamenio je Roksanu i posadu *Paloverdea*. Njeno oduševljenje za istraživanje broda iznenada je splasnulo. Stajala je s ostalima u tišini, dok joj se u hladnoj kabini maglio dah.

Mender se okrete i ode u susednu kabinu, gde je pronašao kapetana broda za koga je ispravno pretpostavio da je muž mrtve žene. Čovek je sedeo za stolom, pognut u stolici. Riđa kosa bila mu je prekrivena ledom, a lice mrtvački belo. Jedna ruka još je držala pero. List papira ležao je pred njim na stolu. Mender ukloni inje i pročita tekst:

26. avgust 1779.

Prošlo je pet meseci otkako smo zarobljeni na ovom prokletom mestu, nakon što nas je oluja skrenula s kursa daleko na jug. Hrane je nestalo. Niko nije jeo već deset dana. Većina posade i putnika su mrtvi. Moja kćerčica je umrla juče, a žena pre sat vremena. Ko god pronađe tela, neka o našoj sudbini obavesti direktore trgovačkog preduzeća Skajlar Kroft iz Liverpula. Sve je gotovo. Uskoro ću se pridružiti svojoj voljenoj ženi i kćerki.

Li Hant, zapovednik Madrasa.

Dnevnik *Madrasa* u kožnom povezu ležao je na stolu ispred kapetana Hanta. Mender ga pažljivo odvoji od leda koji je poslednju stranicu prikovao za sto i zavuče knjigu u svoj veliki kaput. Zatim izađe iz kabine i zatvori vrata.

„Šta si našao?“, upita Roksana.

„Kapetanovo telo.“

„Sve je to tako strašno.“

„Verujem da to i nije najgore.“

Njegove reči su se obistinile. Podelili su se i krenuli od kabine do kabine. Otmenije putničke kabine bile su u okruglom raskošnom prostoru u krmi ispod poslednje palube, galerijama i prozorima podeljenom u prostorije različitih veličina. Putnici su rezervisali prazan prostor. Kabine su sami nameštali kaučima, krevetima i stolicama, prikucavajući ih za pod zbog mogućih oluja. Bogati putnici često su donosili radne stolove, police s knjigama i muzičke instrumente, uključujući klavire i harfe. Tu su pronašli gotovo trideset tela u različitim položajima. Neki su umrli sedeći, drugi uspravno, neki u krevetima, neki na podu. Svi su izgledali kao da su mirno usnuli. Roksanu su uznemiravali leševi otvorenih očiju. Boja njihovih zenica naglašavala im je belinu lica. Trgla se kada je jedan od članova posade dodirnuo kosu neke žene. Smrznute vlasi čudno su zapucketale i raspale se u mornarevoj ruci.

Velika kabina na palubi ispod otmenih prostorija izgledala je poput mrtvačnice posle neke nesreće. Mender je video gomilu mrtvaca, uglavnom muškaraca, britanskih oficira u uniformama. Napred je bila kormilareva kabina, takođe puna leševa u mrežama rastegnutim iznad brodskih namirnica i kovčega.

Svi na palubi *Madrasa* umrli su mirno. Nije bilo znakova meteža. Ništa nije bilo u neredu. Sve stvari i dobra bili su uredno složeni. Da nije bilo poslednjeg pisma kapetana Hanta, izgledalo bi da je vreme stalo i da su svi mirno umrli, kao što su i živeli. Ono što su videli Roksana i Mender nije bilo groteskno ili zastrašujuće, već naprosto strahovito tužno. Ti ljudi su bili mrtvi i zaboravljeni sedamdeset devet godina. Čak i oni koji su žalili zbog njihovog nestanka odavno su umrli.

„Ne razumem“, reče Roksana, „kako su svi umrli?“

„Oni koji nisu umrli od gladi, smrznili su se“, odgovori njen muž.

„Ali mogli su da love ribu kroz led i ubijaju pingvine, kao mi, i da spaljuju delove broda da bi se ugrijali.“

„Kapetanove poslednje reči bile su da je brod skrenut s kursa prema jugu. Pretpostavljam da su zarobljeni u ledu mnogo dalje od obale

nego mi, i da je kapetan verovao da će se na kraju osloboditi. Poštovao je pravilo dobrih moreplovaca i zabranjivao vatru na brodu da ne bi došlo do požara, sve dok nije bilo prekasno.“

„I tako su umrli, jedan po jedan.“

„A onda, kada je stiglo proleće i led se otopio, umesto da brod ponesu struje južnog Pacifika, suprotni vetrovi nasukali su brod na obalu, gde je ostao da leži godinama.“

„Mislim da ste u pravu, kapetane“, reče prvi oficir Bigelou koji je stigao iz prednjeg dela broda. „Sudeći prema odeći, ti jadnici nisu očekivali da ih putovanje može odvesti u ledene vode. Većina je bila odevena za tropsku klimu. Sigurno su plovili iz Indije u Englesku.“

„Velika je tragedija“, uzdahnula je Roksana, „što niko nije mogao da spase te nesrećne ljude.“

„Samo Bog“, promrmljao je Mender, „samo Bog.“ Okrenuo se Bigelou. „Kakav teret su prenosili?“

„Nisam pronašao zlato ni srebro, već čaj, kineski porcelan upakovan u drvene kutije i bale svile, uz ratan, začine i kamfor. I da, pronašao sam malo skladište zaključano teškim lancima, tačno ispod kapetanove kabine.“

„Jeste li ga pretražili?“, upita Mender.

Bigelou zavrte glavom. „Ne, gospodine, mislio sam da bi trebalo da budete prisutni. Ostavio sam ljude da razbiju katanac.“

„Možda je u odaji blago“, reče Roksana dok joj se rumenilo vraćalo u obraze.

„Uskoro ćemo saznati.“ Mender klimnu Bigelouu: „Gospodine Bigelou, hoćete li nas povesti?“

Prvi oficir ih povede niz merdevine u kormilarske odaje. Ostava je bila nasuprot topu od osam kilograma, čiji je otvor bio prekriven ledom. Dvojica članova posade pokušavala su da odvale teški katanac koji je spajao lance kojima su vrata bila okovana. Pomoću malja i dleta, nađenih u stolarevoj radionici, divlje su udarali sve dok se brava nije raspala. Onda su okretali kvaku dok nije popustila i vrata se otvorila prema unutra.

Unutrašnjost je bila slabo osvetljena malim prozorom. Drveni sanduci bili su naslagani od jednog do drugog zida, ali sadržaj im je bio složen nasumice. Mender je stao iznad jednog sanduka i lako odigao poklopac.

„Ovi sanduci nisu pažljivo zapakovani i utovareni u trgovačkim lukama“, tiho je rekao. „Čini mi se da ih je naslagala posada za vreme putovanja i da ih je kapetan tada zaključao.“

„Nemoj samo stajati, mužu“, reče Roksana opčinjena radoznalošću. „Otvori ih.“

Dok je posada stajala izvan skladišta, Mender i Bigelou počeli su da otvaraju drvene sanduke. Niko nije primećivao hladnoću. Bili su opčinjeni iščekivanjem velikog blaga u zlatu i draguljima. Ali kada je Mender podigao jedan predmet, njihove nade brzo su se raspršile.

„Bakarna urna“, rekao je i dodao je Roksani koja ju je podigla prema svetlu. „Lepa izrada. Grčka ili rimska, ako se razumem u antikvitete.“

Bigelou je izvadio i pružio kroz vrata još nekoliko predmeta. Uglavnom su to bile male bakarne skulpture neobičnih životinja s crnim očima od opala.

„Prekrasne su“, šapnula je Roksana, diveći se šarama urezanim u bakarne figure. „Ne liče na one koje sam viđala u knjigama.“

„Izgledaju neobično“, složio se Mender.

„Jesu li vredne?“, upita Bigelou.

„Možda skupljačima antikviteta, ili muzejima“, odgovori Mender. „Ali sumnjam da bismo mogli da se obogatimo...“ Zastao je i podigao crnu čovečju lobanju prirodne veličine koja se presijavala u sumraku. „Blagi Bože, pogledajte ovo!“

„Zastrašujuće“, promumlao je Bigelou.

„Izgleda kao da ju je izrezbario sam đavo“, prestrašeno promrmlja jedan član posade.

Bez ikakvog straha, Roksana je podiže i pogleda u prazne očne duplje. „Izgleda kao staklo od ebanovine. A pogledajte kako mu zmaj izlazi između zuba.“

„Pretpostavljam da je to opsidijan“, primeti Mender, „ali ne mogu da zamislim kako je to izrezbareno...“

Prekinuo ga je glasan prasak, kao da je led oko krme broda uzdahnuo i zastenjao.

Jedan član posade sišao je niz stepenice vičući visokim uzbuđenim glasom: „Kapetane, moramo brzo da odemo! Velika pukotina se širi ledom i stvaraju se bazeni vode! Bojim se da ćemo ostati zarobljeni ako ne požurimo!“

Mender nije gubio vreme.

„Vratite se na brod!“, naredio je. „Brzo!“

Roksana je umotala lobanju u svoj šal i stavila je pod ruku.

„Nemamo vremena za suvenire“, otrešao se Mender na nju.

Ali ona ga je ignorisala i odbila je da baci lobanju. Gurajući Roksanu ispred sebe, ljudi su požurili uz stepenice na glavnu palubu i

spustili se na led. Užasnuto su gledali kako se čvrsto ledeno polje lomi u mala jezera. Pukotine su se pretvarale u vijugave potoke i rečice dok je morska voda izlazila na led. Nisu shvatali kako led može tako brzo da se topi.

Penjući se uz podignute ledene blokove, ponekad visoke dvanaest metara, i skačući preko pukotina pre nego što su se raširile i učinile prelazak nemogućim, posada i Roksana trčali su kao da ih prate svi pakleni demoni. Neopisivi bolesni zvuci struganja leda izazivali su užas u njihovim umovima. Trk je bio iscrpljujući; pri svakom koraku noge su im tonule u petnaest centimetara dubok snežni pokrivač nakupljen na ravnim delovima leda.

Vetar je ponovo počeo da duva i bio je neverovatno topao, najtopliji otkako se brod zaglavio u ledu. Posle pretrčana tri kilometra, svi su bili na ivici sloma. Ohrabrujući povici mornara sa *Paloverdea* terali su ih na dodatne napore. A zatim, iznenada, činilo se da je čitava njihova borba da stignu na brod uzaludna. Poslednja pukotina u ledu gotovo ih je porazila. Proširila se na nekih šest metara, preširoka da je preskoče, i širila se brzinom od trideset centimetara svakih trideset sekundi. Kada je video šta se događa, drugi oficir *Paloverdea* Ejs Najt naredio je ljudima na palubi da spuste čamac na led i krenuli su vukući ga prema pukotini. Posada se borila da spase kapetana, njegovu ženu i svoje drugove pre nego što bude kasno. Posle herkulovskih napora, dovukli su čamac do drugog kraja pukotine. Do tada su Mender, Roksana i ostali stajali na ledu u vodi do kolena. Brzo su spustili čamac u hladnu vodu i zaveslali preko reke koja se brzo širila u ledu, na veliko olakšanje ljudi koji su za samo nekoliko minuta izbegli smrt. Prvo su ukrcali Roksanu, a zatim ostatak posade i Mendera.

„Mnogo vam dugujemo, gospodine Najte“, rekao je Mender tresući ruku svom drugom oficiru. „Vaša hrabra inicijativa spasla nam je život. Posebno vam zahvaljujem zbog svoje žene.“

„I deteta“, dodala je Roksana dok su je dva mornara umotavala u pokrivače.

On je pogleda. „Naše dete je sigurno na brodu.“

„Ne govorim o Samjuelu“, rekla je cvokoćući zubima.

Mender je pogleda. „Kažeš mi da si ponovo trudna, ženo?“

„Mislim, oko dva meseca.“

Mender je bio zaprepašćen. „Izašla si u ledenu oluju znajući da si trudna?“

„Nije bilo oluje kada sam izašla“, rekla je slabo se osmehnuvši.

„Blagi Bože“, uzdahnuo je. „Šta ću ja s tobom?“

„Ako je ne želite, kapetane“, uljudno reče Bigelou, „sa zadovoljstvom ću je uzeti.“

Uprkos tome što su se smrzavali do kostiju, Mender se nasmeja i zagrlji svoju ženu, gotovo joj isteravši vazduh iz pluća. „Ne iskušavajte me, gospodine Bigelou, ne iskušavajte me.“

Posle pola sata Roksana je bila na palubi *Paloverdea*, u suvoj odeći, grejući se kraj velike peći od cigala i livenog gvožđa u kojoj su toplili kitovu mast. Njen muž i posada nisu gubili vreme. Jedra su brzo povadena iz ostave u koju su ih odložili i odneta na jarbole. Uskoro su ih razvili i izvukli sidra. S Menderom za kormilom, *Paloverde* je počeo da se provlači između ogromnih ledenih bregova prema otvorenom moru.

Nakon teških šest meseci hladnoće i gladi, kapetan i posada bili su slobodni od leda, na putu kući, ali ne pre nego što spremišta napune s hiljadu sedamsto bačvi kitovog ulja.

Čudna lobanja od opsidijana koju je Roksana uzela sa smrznutog *Madrasa* dospela je na porodični kamin njihovog doma u San Francisku. Mender je uspostavio kontakt sa sadašnjim vlasnicima trgovačkog preduzeća *Skajlar Kroft* iz Liverpula, koji su delovali pod novim imenom, i poslao im dnevnik, dajući položaj olupine na obalama Belingshauzenovog mora.

Zlokobni mrtvi ostatak prošlosti ostao je u ledenoj izolaciji. Ekspedicija sastavljena od dva broda krenula je 1862. godine iz Liverpula po *Mdrasov* teret, ali brodove više nikada nisu videli; proglasili su ih izgubljenim u ledenim prostranstvima oko Antarktika.

Proći će još sto četrdeset četiri godine pre nego što čovek ponovo otkrije *Mdras* i stupi na njegovu palubu.